

ושמחת בחגך

בשונה מחגי התורה האחרים, שאין השמחה מוזכרת לצידם, הרי שלצד חג הסוכות לא רק שהשמחה מוזכרת, אלא יש על כך גם ציווי: וְשִׂמְחַתְּ בְּחַגְּךָ.. וְהֵייתָ אֶף שְׂמֵחַ". (דברים ט"ז, יד-טו)

במרוצת הדורות הציעו הסברים שונים לחיבור הזה שבין חג הסוכות והשמחה: היו שהציעו שחיבור זה נובע מההיבט החקלאי של חג הסוכות. כיוון שחג הסוכות חותם את שלושת הרגלים בהם שמחים ביבול, הרי שחג סוכות מהווה את שיאה וסופה של החגיגה.

היו שהציעו שחיבור זה נובע מהופעתו של חג הסוכות לאחר הימים הנוראיים, וכי במידה רבה הוא מהווה את תחושת הנקיות וההצלחה שהאדם חש לאחר שהזדכך בימים אלו.

היו שהציעו שחיבור זה נובע מרעיון הדומה לזה שאמרו חכמים במסכת אבות: "איזהו עשיר? השמח בחלקו". כלומר, שעל אף הארעיות שמסמל חג הסוכות (היציאה לסוכה, ספר קהלת העוסק בארעיות האדם בעולם), הרי שצריך לשמוח גם על הארעיות הזו, ולא לצפות רק לחיים של שלמות.

- אַתָּה אַתְּ בֵּן הַמִּשְׁפָּחָה בְּפִינֵינוּ אֵלֶּיךָ שְׂקִירֹב אֲלֵיכֶם, או בְּפִינֵינוּ נֹסֵף מֵאֵלֵיכֶם מֵאֲסִבֵּי אֵת הַבְּהִירָה אֶהְדִּישׁ אֵת הַשְּׂמֵחָה דְּוֹקָא בְּגַב הַסּוּכּוֹת.

שמחת חג הסוכות בהופעה חיה של יהודה פוליקר.
באמפיטאטרון ראשון לציון 2011;
צילום: אילנה שקולניק, מתוך אתר פיקיוויקי.

הידעתם?

קיימת השערה הטוענת כי חגי ישראל מיוסדים על גבי חגים פגאניים (חגים של עובדי אלילים) קדומים. בין חגים אלו אפשר למנות את: חג האביב בו חגגו את נישואיו של "אל השנה", אשר עליו, לפי השערה זו, מיוסד חג הפסח; חג הקיץ בו ציינו את מותו, ואשר על פי אותה השערה על גביו מיוסד חג השבועות; וחג הסתיו, בו חגגו את לידתו מחדש של "אל השנה", ואשר לפי אותה השערה על גביו מבוסס חג הסוכות. והשמחה הגדולה שהתקיימה סביב "לידתו מחדש של האל" התגלגלה גם לחג הסוכות העברי.

שמעו סיפור:

בימים ההם, כשטרם היו תיאטראות ומועדוני לילה, הבינו מנהיגי העם לכוון את המוני העולים לרגל אל החגיגה המרכזית שהתקיימה בחצרות המקדש, בכל לילי החג (בכל אחד מהלילות של חול המועד), חוץ מליל א' של סוכות, שאז קיימו בשמחה המצווה לישב בסוכה, וליל שבת, אם חל באמצע השבוע.

חגיגה עליזה זו, שנקראה "שמחת בית השואבה" – (נקראה על שם) שאיבת המים בששון שלאחריה, או שמחת בית השואבה, על שם התאורה המיוחדת במינה בשמחה זו.

אלו ואלו הגדילו את השמחה. תזמורת הלווים על המעלות. שנקראה: "החליל". ושעשועי המנהיגים, הם זקני העם ופרנסיו, העלו את החגיגה לשיא השמחה. עד כי רווחה המימרה בעם: מי שלא ראה את שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".

בחגיגה זו בערו מאות לוגי שמן במנורות הגדולות, בנות ארבע ספלים מלאי שמן שהיו תלויות למעלה. בכל פעם שהוסיפו עשרות לוגי שמן למדורות (לוג הוא כמחצית הליטר שלנו) האדימו השמיים, כבליל סופת רעמים ובקרים והעם חזה בעיני רוחו את הברקים מבשרי הגשם. שמח העם ברעו, אנשים ונשים, בליווי כלי הנגינה והשיר, הזכירו להמוני העם את רעש הגשמים, גשמי הברכה העתידיים לפקדנו לאחר החג.

נגינת הלווים הייתה ערבה ושירתם הפכה בלי ספק לשירה אדירה בציבור. נכבדי העם היו עולים על הבמה לשעשע את אלפי העולם. הנה עולה הלל הזקן, נשיא העם, ראש הסנהדרין והמכובד ביותר בקרב החכמים, ורוקד לפני העם: אם אני כאן – הכל כאן! ואם אין אני כאן – מי כאן? "כלומר: כל אחד ואחד יש לו ערך ויש לו משקל בחגיגה זו ונוכחותו חשובה: אם הוא כאן – הכל כאן!

[...] "אמרו עליו על רבי שמעון בן גמליאל (נשיא העם וראש החכמים) כשהיה שמח שמחת בית השואבה, היה נוטל שמונה אבוקות של אור בידו וזורקן כלפי מעלה, זורק אחת ומקבל אחת ואין אחת מהן נוגעת בחברתה. וכשהוא משתחוה (קידה לפני העם) נועץ שני אגודליו בארץ ושוהה ומנשק את הרצפה וזוקף...

מספר רבי יהושע בן חנניה, אחד מגדולי התנאים, בירושלים: כל המים של שמחת בית השואבה לא היו טעמים טעם שינה כל עיקר. לאחר יום גדוש של מעשים היו פונים לשמחה זו ונשארים לידה עד בוקר.

(יום טוב לוינסקי, אלה מועדי ישראל, הוצאת ספרים אחיאסף, תל-אביב (1971) עמ' 87-89)

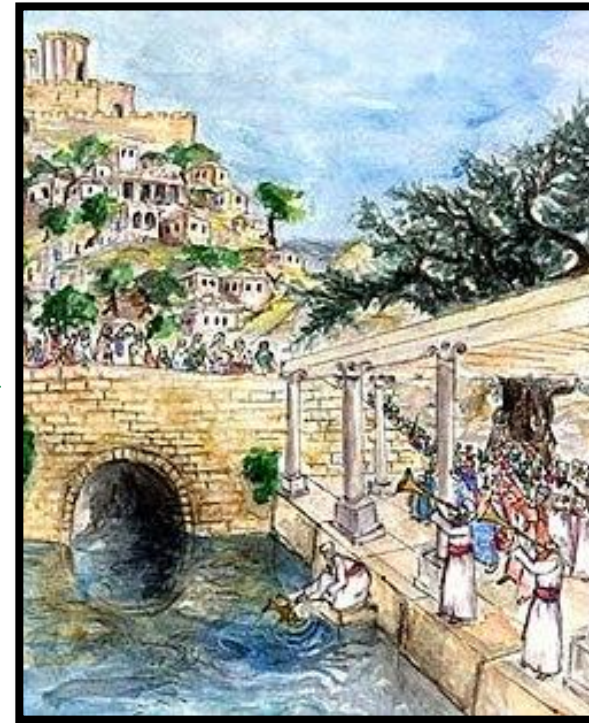
- האם גם אתם גשם שמים שמים ביום אלו? מדינה?
- אלו דברים שאם עושים במהלך ימי הגש אהובים עוכם בימיהם, ואורחים אכס אשמה?

חידות ומשימות:

דמיינו בעיני רוחכם את השמחה שהתנהלה בימי בית המקדש, וצרו דו שיח (בקומיקס או בהצגה) – בין שתי דמויות שעלו לרגל לירושלים, ומשתפות האחת את חברתה בשמחה שלה: מדוע הם שמחים, מה מרגש אותם ועוד.

אפשרות נוספת היא לצייר שמחה – או למלא בריסטול שחור, במריחות פלסטלינה - ולמלא את הלילה בשמחה.

שמחת בית השואבה, ציור של האומנית דפנה לבנון

שרים ביחד:

שמחת קטנות, שירם של עמיר בניון ומיכה שטרית, המבוסס על הקטע שכתבה הנערה דסי רבינוביץ' – "עיגולי השמחה":
<https://www.youtube.com/watch?v=7YIUyrtRBOo>

תוכלו גם לקחת מטפחות, נייר קרפ או כל סרט אחר ולרקוד איתם ובמהלך הריקוד ליצור באמצעותם עיגולים של שמחה.

בצחוק!

איש אחד מגיע אל הפסיכולוג ומתלונן: אני לא יכול יותר עם השירים השמחים האלו שמלווים אותי לכל מקום. מה שלא קורה לי, גם אם זה מעציב או מכעיס – אני עדיין שומע אותם כל הזמן מתנגנים לי בראש...
הפסיכולוג: כדי לבדוק מה הבעיה אני צריך שתוריד את האוזניות מהאוזניים, ומיד נתחיל בבדיקה...